

Riigikantselei
riigikantselei@riigikantselei.ee

Teie 27.09.2023 nr 7-2/23-01817-2
Meie 18.10.2023 nr 4/172

Arvamuse esitamine hädaolukorra seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta

Lugupeetud Taimar Peterkop!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Riigikantseleid võimaluse eest avaldada arvamust hädaolukorra seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta. Oleme eelnõuga tutvunud ning järgnevalt esitame omapoolsed kommentaarid ja ettepanekud eelnõu kohta.

1. Taustakontroll elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisel

1.1. Eelnõu § 1 punkti 22 kohaselt lisatakse hädaolukorra seadusesse § 41¹, mille lõikega 1 sätestatakse elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamisega seotud olulisi ülesandeid, mille puhul elutähtsa teenuse osutaja (edaspidi ETO) peab teostama taustakontrolli. Seaduse § 41¹ lg 2 kohaselt on ETO kohustatud elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsis määrama § 41¹ lg-s 1 sätestatud arvestades kindlaks täpsemad ülesanded, mille täitmise olulisuse seisukohast on käesolevas paragrahvis sätestatud korras taustakontrolli tegemine eesmärgipärane. Seletuskirja kohaselt peab seega elutähtsa teenuse osutaja (edaspidi ETO) juures töötava isiku taustakontrolli vajadus tulenema selgelt teenuseosutaja toimepidevuse riskianalüüsist ehk ETO on kohustatud kindlaks määrama täpselt need olulised ülesanded, mida täitvate isikute suhtes on taustakontrolli tegemine eelnõuga sätestatud korras eesmärgipärane.

Kaubanduskoda on seisukohal, et praktikas võib ebaselgust tekitada see, et ühel juhul on taustakontrolli teostamise aluseks hädaolukorra seadusest tulenev nõue aga teisel juhul hoopis ETO koostatud riskianalüüsist tulenev nõue. Praktikas võib osutada keeruliseks see, kui ETO soovib taustakontrolli teostada näiteks mõne välispartneri töötaja kohta. Juhime tähelepanu, et kuna taustakontrolli teostades kontrollitakse isiku teovõime ja karistuste andmeid, siis on tegemist töötaja riivega ning sellisel juhul, kui taustakontrolli teostamise nõue tuleb osaliselt seadusest ja osaliselt riskianalüüsist, võib tekitada see olukorra, kus taustakontrolli nõuet ei peeta riskianalüüsi põhjal piisavaks ja seega ei nõustuta taustakontrolli tegemisega. See tähendab, et juhul, kui alus tuleb osaliselt seadusest ja osaliselt riskianalüüsist, siis tõenäoliselt nõustutakse üksnes seaduses sätestatud aluste kontrollimisega ning kinnituste andmisega. Ebaselguse ja probleemide

ESTONIAN CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY / ЭСТОНСКАЯ ТОРГОВО - ПРОМЫШЛЕННАЯ ПАЛАТА
TOOM-KOOLI 17, 10130 TALLINN / REG NO 80004733 / TEL: +372 604 0060 / KODA@KODA.EE / WWW.KODA.EE / WWW.ENTERPRISE-EUROPE.EE

EESTI KAUBANDUS-TÖÖSTUSKODA ON SUURIM ETTEVÕTJAJD ESINDAV ORGANISATSIOON EESTIS, Kuhu kuulub ligi 3600 ettevõtet, kellest enamuse on väikese- ja keskmise suurusega. KAUBANDUSKOJA LIIKMED ANNAVAD ÜLE 40 PROTSENDI EESTI ETTEVÕTETE KÄIBEST, LIGI 40 PROTSENTI PUHASKASUMIST JA TASUVAD ÜLE 40 PROTSENDI RIIKLIKEST MAKSUDEST. KAUBANDUSKODA ESINDAB JA KAITSEB KÕIGI ETTEVÕTJATE ÜHISHUVE NING ON MITTERIIKLIK JA APOLIITILINE ORGANISATSIOON.

vältimiseks peaks taustakontrolli tegemise alus tulenema ainult ja selgesõnaliselt seadusest.

Kaubanduskoda on seisukohal, et taustakontrolli tegemise alus peab selgesõnaliselt tulenema hädaolukorra seadusest. Kui taustakontrolli tegemise kohustus tuleb aga osaliselt seadusest ja osaliselt ETO riskianalüüsist, siis võib see tekitada praktikas probleeme.

- 1.2. Tulenevalt näiteks välisriigi töötajatest või koostööpartneritest võib tekkida olukord, kus ETO on kohustatud kontrollima välismaiseid andmebaase, et teostada taustakontrolli. Kaubanduskoda soovib juhtida tähelepanu asjaolule, et ettevõtetel puuduvad ilmselt ühtsed teadmised välisriikide andmebaaside kui ka välisriikides klassifitseeritud kuritegude ja nende aegumiste kohta. Lisaks kuigi Euroopa Liidu siseselt on ilmselt võimalik karistuste andmeid saada näiteks läbi Eesti Õigusrikkumise Juhtumite Päringu süsteemi (ECRIS), siis kuidas on võimalik ETO-l koguda vajalikke andmeid kolmandatest riikidest. Veel on oluline küsimus just kolmandate riikide puhul see, et kuidas on tagatud, et andmed on õiged, asjakohased ja kehtivad ning kes selle eest vastutab?

Seega näeme, et hetkel võib puududa ettevõtetel piisav võimekus, et teostada taustakontrolli välisriikide andmebaasides, kontrollida nende andmete õigsust ja kehtivust. Oleme seisukohal, et riik peab toetama ETO-de taustakontrolli tegemist, näiteks luues taustakontrolli võimaldavad rakendused või registrid.

- 1.3. Eelnõu § 1 punkti 22 kohaselt lisatakse hädaolukorra seadusesse § 41¹ lg 6, mille kohaselt on ETO kohustatud teostama taustakontrolli enne, kui isik asub täitma § 41¹ lg 2 alusel kindlaksmääratud ülesannet, ja ülesande täitmisel iga kahe aasta tagant. Kaubanduskoda juhib tähelepanu, et antud punkti sõnastus tekitab segadust selles osas, kas tasutakontrolli tuleks teostada vaid tulevikus ülesannet täitma asuvate isikute osas või ka nende töötajate osas, kes juba nimetatud ülesandeid täidavad. Kui nõue kehtiks vaid tulevikus ülesannet täitma asuvate isikute osas, siis seaks see alles tööle asuvad ja juba töötavad töötajad ebavõrdsesse olukorda.

Kaubanduskoda palub täpsustada hädaolukorra seadusesse § 41¹ lg 6 sõnastust, et oleks selge, kas tasutakontrolli tuleks teostada vaid tulevikus ülesannet täitma asuvate isikute osas või ka nende töötajate osas, kes juba nimetatud ülesandeid täidavad.

2. Raudteeseaduse muudatused

- 2.1. Eelnõu § 9 kohaselt muudetakse raudteeseadust, et sätestada raudteesektoris ETO-ks kvalifitseerumine. Seletuskirja kohaselt on raudteesektoris edaspidi kahte tüüpi ETO-sid: 1) raudteeinfrastruktuuri ettevõtja, kes majandab avalikku raudteeinfrastruktuuri; ja 2) riigi osalusega raudteeveo ettevõtja, kellel on kaubaveo tegevusluba. Eelnõu § 9 punktiga 1 täiendatakse raudteeseadust §-ga 9¹, mille lõike 1 kohaselt „raudteeinfrastruktuuri ettevõtja, kes majandab avalikku raudteeinfrastruktuuri, on hädaolukorra seaduse § 36 lõike 11 punktis 7 nimetatud

elutähtsa teenuse osutaja“. Sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et „isiku, kes osutab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elutähtsa teenuse osutajale taristu arendamise või opereerimise teenust, püsiv riigikaitseülesanne riigikaitseseaduse § 43² tähenduses on tagada taristu toimimine vastavalt hädaolukorra seaduse § 37 lõike 2 alusel kehtestatud nõuetele“.

Juhime tähelepanu, et hetkel jääb mulje nagu hädaolukorra seaduse eelnõu ja seletuskiri on erinevad ning ETO-ks kvalifitseerimine on selgitatud erinevalt. Meie hinnangul ei ole üheselt selge, mida tähendab raudteeseaduse § 9¹ lg-2 sätestatud „taristu arendamise või opereerimise teenus“. Sellest tulenevalt ei ole võimalik selgelt hinnata ka seda, keda loetakse edaspidi ETO-ks.

Kaubanduskoda palun täpsustada eelnõu ja seletuskirja §-i 9, millega muudetakse raudteeseadust, et need oleksid omavahel vastavuses.

3. Riigi toetus elutähtsa teenuse osutajatele

- 3.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ (edaspidi CER direktiiv) sätestab artiklis 10, et liikmesriigid toetavad elutähtsa teenuse osutajaid nende toimepidevuse suurendamisel. Leiame, et ETO-de toetus peab olema riigi poolt suurem ja sätestatud peab olema konkreetne kompenseerimise mehhanism ETO-dele, et oleks kompenseeritud ETO kohustuste täitmisega kaasnevate kulud. Majanduslangus ja tellimuste vähenemine tingib ettevõtetele vajaduse kohandada ettevõtte ressursid äritegevuse mahtudega vastavaks. Kui samal ajal aga kaasneb seaduse muutmisest tulenev kriitilise pädevuse ja ressursside säilitamise vajadus, on oluline defineerida, mis alustel seda tehakse ja kuidas ettevõttele kompenseeritakse. ETO nõuded ei ole võimalik ettevõtetal täita nn sisemiste ressursside, kasumi ja teenuse lõpphinna suurendamise arvelt.

Kaubanduskoda on seisukohal, et riik peab looma ETO-dele toimiva kompenseerimise mehhanismi, et ettevõtetele oleks kompenseeritud ETO kohustuste täitmisega kaasnevad kulud. Oleme seisukohal, et erasektor ei pea panustama riigikaitsele nii ulatuslikul määral ilma kompensatsioonideta.

4. Auditi nõue

- 4.1. Eelnõu § 1 punktiga 20 sätestatakse hädaolukorra seadusesse § 45¹, millega sätestatakse sõltumatu auditi nõue. Sätte kohaselt võib riikliku või haldusjärelevalve tegemiseks tellida sõltumatu auditi või kohustada elutähtsa teenuse osutajat läbima sõltumatut auditit elutähtsa teenuse toimepidevuse ja rakendatud meetmete asjakohasuse hindamiseks. Oleme seisukohal, et auditi teostamise alused peaksid olema selgelt arusaadavad. ETO oma kuludest teostatav audit võiks olla asjakohane näiteks ainult juhul, kui

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

järelevalvemenetluse raames on tuvastatud ETO poolne rikkumine. Muudel juhtudel, näiteks kui järelevalveasutus tunneb huvi teatud ETO toimimise vastu, siis peaks toimuma audit järelevalveasutuse kulul. Kuna aga auditi läbiviimine mõjutab ka ettevõtte tegevust, siis tuleks arvestada ka sellega, et auditi teostamise otsus ei tohiks tulla kergekäeliselt ning seda tuleks teha põhjendatud vajaduse korral. Üldiselt peab ETO ja järelevalveasutuse infovahetus ja suhtlus baseeruma riskianalüüsidel ning toimepidevusplaanidel.

Kaubanduskoda on seisukohal, et auditi läbiviimise nõuded peaksid olema selgelt reguleeritud, et oleks selge, millal toimub auditi läbiviimine ETO ja millal järelevalveasutuse kulul ning millistel juhtudel seda teha tohib.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Peadirektor

Ireen Tarto ireen.tarto@koda.ee